

Evli Kadınların Kullandıkları Aile Planlaması Yönteminin Cinsel Yaşam ve Benlik Saygısına Etkisi

The Effects That Family Planning Methods Have on Married Women's Sexual Health and Self-Esteem

NURAY EGELİOĞLU CETİŞLİ*
EKİN DİLA TOP*
GÜLDEN ARKAN**
FERDA KABA***
FEYZA ERTOP****

Geliş Tarihi: 24.08.2015, Kabul Tarihi: 22.07.2016

ÖZ

Giriş ve Amaç: Bu araştırma, evli kadınların kullandıkları aile planlaması yönteminin cinsel sağlık ve benlik saygısı üzerine etkisini belirlemek amacıyla planlanmıştır.

Yöntem ve Gereçler: Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu araştırma, Temmuz 2014-Nisan 2015 tarihleri arasında İzmir ilinde bulunan bir üniversite hastanesinin kadın doğum polikliniklerine başvuran herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanan ve araştırmaya katılmayı kabul eden evli 269 kadın ile yürütülmüştür. Veriler Birey Tanıtım Formu, Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Alt Ölçeği ile kadınların mahremiyetini korumak için kapalı zarf tekniği ile toplanmıştır. Değerlendirmede tanımlayıcı istatistikler, t testi, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.

Bulgular: Modern AP yöntemi kullanan kadınların Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği puan ortalaması 13.28 ± 5.22 , geleneksel AP yöntemi kullananların 19.97 ± 7.48 ' dir ve aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t = -7.134$, $p = 0.000$). Kadınların Rosenberg Benlik Saygısı Alt Ölçeği Puan Ortalamaları incelendiğinde modern yöntem kullananların (1.23 ± 0.55) geleneksel yöntem kullananlara (2.35 ± 1.36) göre puanlarının daha düşük olduğu, bu farkın da istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Çalışmada, modern aile planlaması yöntemlerini kullanan kadınların, geleneksel aile planlaması yöntemlerini tercih edenlere göre cinsel sağlıklarının daha iyi ve benlik saygılarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Hemşirelerin aile planlaması hizmetlerini yürütürken, başvuranların kendileri için en uygun ve etkili yöntemi tercih etmeleri için cinsel sağlık ve benlik saygılarını değerlendirmeleri yararlı olabilir.

Anahtar kelimeler: Aile planlaması; cinsellik; özsaygı.

ABSTRACT

Introduction: To determine the effects that family planning methods have on married women's sexual health and self-esteem.

Methods: This descriptive and cross-sectional research study was conducted between July 2014 and April 2015 in a university hospital in İzmir and 269 women admitted to the gynaecology clinic agreed to participate in the study. Data were collected by Personal Information Form, Arizona Sexual Experience Scale, and Rosenberg Self-Esteem Scale. To protect the participants' confidentiality, all forms were collected by sealed envelope. Descriptive statistics, t-test, MannWhitney U, and Kruskal Wallis test were used in the evaluation.

Results: The Arizona Sexual Experience Scale score average of women that chose modern family planning methods was 13.28 ± 5.22 and 19.97 ± 7.48 for women that chose classic methods. The difference between them was statistically meaningful ($t = -7.134$, $p = 0.000$). The Rosenberg Self-Esteem subscale score average of women that preferred modern family planning method (1.23 ± 0.55) was less than those who preferred classic methods (2.35 ± 1.36) and this difference was also found to be statistically meaningful.

Conclusion: It was found that women who chose modern family planning methods had better sexual health and higher self-esteem compared to women who chose classic methods. It might be helpful for applicants to evaluate their sexual health and self-esteem while selecting the most appropriate and effective method for them.

Keywords: Family planning; sexuality; self-esteem.

* N Egelioğlu Cetişli, Yard. Doç. Dr
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü
Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı
Yazışma Adresi / Address for Correspondence:
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği AD, Balçık Kampüsü, Çiğli / İzmir
Tel.: 0 232 329 3535-4813
e-posta: nurayegelioglu@gmail.com

* ED Top, Öğr. Gör.
İzmir Kâtip Çelebi Ün. Sağlık Bilimleri Fak., Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, İzmir
** G Arkan, Hemşire
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim Araştırma Hastanesi, İzmir
*** F Kaba, Hemşire
Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi, İzmir
**** F Ertop, Hemşire
Aydın Sinanpaşa Devlet Hastanesi, Aydın

A ile planlaması (AP) istenmeyen gebelikleri ve aşırı doğurganlığı önleyerek anne ve çocuk sağlığına olumlu katkıda bulunan, dolayısıyla toplumun sağlık düzeyinin yükselmesinde rol oynayan önemli bir sağlık hizmetidir. Toplumda ana-çocuk sağlığının daha iyi düzeye gelmesi, dolayısıyla toplumun sağlık düzeyinin yükselmesinde, kadınların üreme sağlığı ve aile planlaması konularında bilinçli olmasının önemi büyüktür.^[1] Yapılan araştırmalarda AP yöntemi seçiminde, yöntemin etkili, güvenilir, az yan etkiye sahip, maliyetinin düşük, kolay ulaşılabilir ve kullanılabilir olması gibi faktörlerin etkili olduğu bildirilmektedir. Çiftlerin kendileri için en uygun yöntemi seçmeleri AP yönteminin etkinliğini artırarak, cinsel yaşamlarını etkilemektedir.^[2-13]

Günümüzde AP yöntemlerinin çiftlerin cinsel yaşamları üzerine etkisi, giderek daha fazla tartışılan bir konu olarak gündemdedir.^[4-6,13] Cinsellik, cinsel doyum ve iki insanın uyum içerisinde beraberliklerini içeren sosyal kurallar, değer yargıları ve tabularla belirlenmiş biyopsikososyal yönleri olan özel bir yaşantı olarak tanımlanabilir. Cinselliğin insanın bireysel varlığını devam ettirmek için yaşamsal bir işlevi olmasa da, yaşam kalitesini oluşturan öğeler arasında ve evlilik ilişkisinin sürdürülmesinde önemli bir yeri vardır ve çok boyutlu, multidisipliner ve interaktif bir süreç olmasından dolayı pek çok faktörden etkilenmektedir.^[4,5] Yapılan çalışmalarda aile tutumu, eğitim, deneyimler, eşler arasındaki uyumsuzluk, iletişim problemleri, çatışmalar, sağlık problemleri, kültürel yapı, din ve kullanılan aile planlaması yöntemlerinin evliliklerde cinselliği etkileyen faktörler arasında yer aldığı belirtilmektedir.^[4-6,13]

Ayrıca kişilik yapısının temel özelliklerden biri olan benlik kavramının bireyin davranışlarını etkilemesi nedeniyle evliliklerde hem cinsel yaşamda hem de AP yöntem seçiminde rol oynadığı düşünülmektedir. Düşük benlik saygısına sahip kadınların cinsellik hakkında daha fazla kaygı duydukları, stres yaşadıkları ve evlilik uyumlarının kötü olduğu belirlenmiştir.^[14-17]

Hemşireler tarafından verilen aile planlaması eğitim ve danışmanlık hizmetlerinde, benlik saygısı ve cinsel sağlığın aile planlaması üzerine etkisinin belirlenip uygun girişimlerin planlanması açısından bu alanda çalışmaların yapılmasına gereksinim vardır.

Amaç

Bu araştırma, evli kadınların kullandıkları aile planlaması yönteminin cinsel sağlık ve benlik saygısı üzerine etkisini belirlemek amacıyla planlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma tanımlayıcı ve kesitsel tiptedir.

Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın evrenini İzmir ilinde bulunan bir üniversite hastanesinin kadın doğum polikliniklerine başvuran kadınlar oluşturmuştur. Araştırma, Temmuz 2014-Nisan 2015 tarihleri arasında kadın doğum polikliniklerine başvuran herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanan ve araştırmaya katılmayı kabul eden evli 269 kadın ile yürütülmüştür.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce araştırmanın yürütüldüğü üniversitenin etik kurulundan izinler (karar no:143, karar tarihi:03.07.2014) ve katılımcılardan da katılımın gönüllülük esasına dayandığı açıklanarak yazılı onamları alınmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplamak amacıyla; Birey Tanıtım Formu, Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Alt Ölçeği kullanılmıştır. Veriler, kadınların mahremiyetini korumak amacıyla kapalı zarf tekniği ile toplanmıştır.

Birey Tanıtım Formu: Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan kadınların sosyo demografik özelliklerine ve kullandıkları aile planlaması yöntemine ilişkin bilgileri elde etmek amacıyla 8 sorudan oluşan bir formdur.

Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği (ACYÖ): Ölçek, 2000 yılında McGahuey ve ark.^[18] tarafından geliştirilmiş, Türkiye'deki geçerlilik güvenilirliği Soykan^[19] (2004) tarafından son dönem böbrek yetersizliği olan hastalarda yapılmış ve Cronbach alpha 0.90 olarak bulunmuştur. Beş sorudan oluşan Likert tipi özdeğerlendirme ölçeği olup, kadın ve erkek formları mevcuttur. Cinsel işlevleri cinsel yönelim ve eşle olan ilişkiyi hariç tutarak değerlendirmeyi amaçlar. Çalışmada kullanılan kadın formunda sırasıyla cinsel dürtü, psikolojik uyarılma, fizyolojik uyarılma (vaginal lubrikasyon), orgazma ulaşma kapasitesi ve orgazm sonucu doyum duygusunu irdeleyen sorular mevcuttur. Her sorunun 1'den 6'ya kadar değişen puanlamasıyla total skor 5'ten 30'a kadar değişir. Düşük skorlar cinsel yanıtın güçlü, kolay ve tatmin edici olduğunu gösterirken, yüksek skorlar cinsel işlev bozukluğunun varlığını gösterir. Çalışmamızda Cronbach alpha değeri 0.90 olarak belirlenmiştir.

Rosenberg Benlik Saygısı Alt Ölçeği: Çuhadaroğlu'nun^[20] bildirimine göre bu ölçek, Rosenberg (1965) tarafından benlik saygısını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 1986 yılında Çuhadaroğlu^[20] tarafından yapılmış olup, test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.89, Cronbach alpha geçerlik katsayısı ise 0.71 olarak saptanmıştır. Çoktan seçmeli sorulardan oluşan ve 12 alt kategorisi bulunan ölçek toplam 63 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada araştırmanın amacı doğrultusunda benlik saygısını ölçmeye yönelik "Benlik Saygısı Alt Ölçeği" kullanılmıştır. Benlik Saygısı Alt Ölçeği, 10 maddeden oluşmaktadır. Dörtlü likert tipi dereceleme (1:hiç

katılmıyorum, 2:katılmıyorum, 3:katılıyorum, 4:tamamen katılıyorum) sahip ölçekte, 5 madde ters çevrilerek değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 6, en düşük puan ise 0 olup, puanların yükselmesi benlik saygısı düzeyinin düşmesi olarak yorumlanmaktadır. Ölçekten alınan toplam puan 0-1 ise "yüksek", 2-4 ise "orta", 5-6 ise "düşük" benlik saygısı olarak değerlendirilmektedir.^[20] Çalışmamızdaki Cronbach alpha değeri ise 0.73 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler, SPSS 16.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada kadınların aile planlaması yöntemi olarak kullandıkları RİA (Rahim İçi Araç), kondom, hormonal kontraseptifler (oral kontraseptifler ve enjeksiyonlar) ve tüpligasyon modern aile planlaması yöntemi olarak, geri çekme yöntemi ise geleneksel aile planlaması yöntemi olarak değerlendirilmiştir. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde ortalama, yüzdelik, t testi, ki kare ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Tüm veriler için istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Çalışmaya katılan kadınların ($n=269$) yaş ortalaması 34.01 ± 7.83 (min=19, max=52) olup, %87'si 25 yaş ve üzeri, %59.5'i ilköğretim mezunu, %72.5'i çalışmıyor, %52'sinin gelir durumu orta düzeyde ve %59.1'i 10 yıl ve üzerinde süredir evlidir. Kadınların %28.3'ü geleneksel aile planlaması yöntemlerinden geri çekme yöntemini kullanırken, %27.9'u RİA'yı, %24.5' i kondomu, %13.4'ü hormonal kontraseptifleri (oral kontraseptifler ve enjeksiyonlar) ve %5.9'u tüpligasyonu kullandıklarını belirtmişlerdir (Tablo 1).

Modern aile planlaması yöntemlerini kullanan kadınların %77.2'sinin, geleneksel yöntemleri kullananların ise %71.1'inin kullandığı aile planlaması yönteminden memnun olduğu bulunmuştur. Modern yöntemler arasında tüpligasyon yöntemini kullananların %93.8'i, kondom kullananların %86.4'ü, RİA kullananların %69.4'ü ve hormonal kontraseptifleri kullananların ise %69.3'ü kullandıkları yöntemden memnun olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 2).

Kadınların yöntem tercih etme nedenlerine bakıldığında modern yöntemi tercih edenlerin %37.3'ü sağlık personeli önerdiği için geleneksel yöntemi tercih edenlerin ise %39.5'i eşi istediği için kullandığı yöntemi tercih ettiğini belirtmiştir (Tablo 3).

Tablo 4'de kadınların kullandıkları aile planlaması yöntemine göre Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Alt Ölçeği puan ortalamalarının dağılımı verilmiştir. Araştırmaya katılan tüm kadınların Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği puan ortalaması 15.17 ± 6.66 'dır. Modern aile planlaması yöntemi kullanan kadınların Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği puan ortalaması 13.28 ± 5.22 , geleneksel aile planlaması

Tablo 1: Kadınların Tanıtıcı Özellikleri ($n=269$)

DEĞİŞKENLER	n	%
TERCİH EDİLEN YÖNTEM		
MODERN YÖNTEM		
RİA	75	27.9
Kondom	66	24.5
Hormonal Kontraseptifler	36	13.4
Tüpligasyon	16	5.9
GELENEKSEL YÖNTEM		
Geri çekme	76	28.3
YAŞ		
19-24	35	13.0
25 ve üzeri	234	87.0
YAŞ ORTALAMASI (ORT\pmSS)	34.01\pm7.83	
EĞİTİM DURUMU		
İlköğretim mezunu	160	59.5
Ortaöğretim mezunu	71	26.4
Üniversite mezunu	38	14.1
ÇALIŞMA DURUMU		
Çalışıyor	74	27.5
Çalışmıyor	195	72.5
GELİR DURUMU		
İyi	31	11.5
Orta	140	52.0
Kötü	98	36.4
EVLİLİK SÜRESİ		
1-4 yıl	48	17.8
5-9 yıl	62	23.1
10 yıl ve üzeri	159	59.1

Tablo 2: Kadınların Kullandıkları Aile Planlaması Yöntemine Göre Memnuniyet Durumları

AİLE PLANLAMASI YÖNTEMLERİ	MEMNUN OLAN	MEMNUN OLMAYAN
	n (%)	n (%)
Modern Yöntemler (n=193)		
RİA	52 (69.3)	23 (30.7)
Kondom	57 (86.4)	9 (30.6)
Hormonal Kontraseptifler	25 (69.4)	11 (30.6)
Tüpligasyon	15 (93.8)	1 (6.3)
Geleneksel Yöntem (n=76)		
Geri Çekme	54 (71.1)	22 (28.9)
χ^2	10.300	
P	0.067	

Tablo 3: Kadınların Kullandıkları Aile Planlaması Yöntemlerini Seçme Nedenleri*

AİLE PLANLAMASI YÖNTEMİNİ SEÇME NEDENLERİ	MODERN YÖNTEM (n=193)		GELENEKSEL YÖNTEM (n=76)		x ² /p
	n	%	n	%	
Güvenli ve etkili bulma	55	28.5	25	32.9	x ² = 46.701 p= 0.000
Sağlık personeli önerisi	72	37.3	6	7.9	
Kullanım kolaylığı	49	25.4	15	19.7	
Eş isteği	17	8.8	30	39.5	

* (Yöntemler ayrı ayrı verildiğinde her gözde 5'ten fazla kişi bulunmadığı ve istatistiksel analiz yapılamadığı için modern ve geleneksel yöntemler olarak gruplandırılmış, alt gruplar verilmemiştir)

Tablo 4: Kadınların Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Alt Ölçeği Puan Ortalamaları

	n	Rosenberg Benlik Saygısı Alt Ölçeği Puan Ortalaması	Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği Puan Ortalaması
Toplam	269	1.55±0.99	15.17±6.66
Modern Yöntem	193	1.23±0.55	13.28±5.22
Geleneksel Yöntem	76	2.35±1.36	19.97±7.48
t		-6.985	-7.134
p		0.000	0.000
RIA	75	1.26±0.50	14.53±4.55
Kondom	66	1.25±0.63	12.31±5.20
Hormonal Kontraseptif	36	1.22±0.55	11.25±5.26
Tüpligasyon	16	1.01±0.33	16.00±5.97
Geri çekme	76	2.35±1.36	19.97±7.48
KV		47.010	56.935
p		0.000	0.000
Yaş grupları			
19-24 yaş	35	1.57±1.31	14.42±6.08
25 ve üstü	234	1.54±0.97	15.28±6.12
t		0.025	1.102
p		0.876	0.079

yöntemi kullananların ise 19.97±7.48 olup, aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0.05). Modern aile planlaması yöntemlerini tercih eden kadınların cinsel işlevlerinin geleneksel aile planlaması yöntemi kullananlara göre daha iyi olduğu, cinsel yanıtın güçlü, kolay ve tatmin edici olduğu belirlenmiştir. Kullanılan yöntemlere göre kadınlar arasında Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği puan ortalaması geri çekme yöntemini kullananlarda 19.97±7.48 ile en yüksek iken, tüpligasyonda 16.00±5.97, RIA' da 14.53±4.55, kondomda 12.31±5.20 ve hormonal kontraseptif yöntemleri kullananlarda 11.25±5.26 ile en düşüktür. Yöntemler arasında Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0.05) (Tablo 4).

Araştırmaya katılan tüm kadınların Rosenberg Benlik Saygısı Alt Ölçeği puan ortalaması 1.55±0.99'dır ve modern yöntem kullananların (1.23±0.55) geleneksel yöntem kullananlara (2.35±1.36) göre puanları istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha düşüktür. Bu sonuca göre de modern aile planlaması yöntemi kullanan kadınların benlik saygısı, geleneksel aile planla-

ması yöntemi kullananlara göre daha yüksektir. Kullanılan yöntemlere göre kadınlar arasında benlik saygısı en yüksek olan 1.01±0.33 puan ile tüpligasyon yöntemini kullananlar iken, hormonal kontraseptifleri kullananlarda 1.22±0.55, kondom kullananlarda 1.25±0.63, RIA kullananlarda 1.26±0.50' dir ve en düşük benlik saygısına sahip olanlar ise 2.35±1.36 puan ile geri çekme yöntemini kullananlardır. Benlik saygısı puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0.005) (Tablo 4). Bu sonuçlara göre geri çekme yöntemini kullanan kadınlarda diğer modern yöntemleri kullanan kadınlara göre benlik saygısının daha düşük ve cinsel işlev bozukluğunun daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Rosenberg Benlik Saygısı Alt Ölçeği puan ortalaması 19-24 yaş grubundaki kadınlarda 1.57±1.31, 25 yaş ve üstündeki kadınlarda ise 1.54±0.97' dir ve yaş gruplarına göre benlik saygısı puan ortalamalarında fark yoktur (p>0.005) Benzer şekilde kadınların yaş gruplarına göre Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği puan ortalamaları arasında da istatistiksel fark yoktur (p>0.005) (Tablo 4).

Tartışma

Bu çalışmada modern ve geleneksel aile planlaması yöntemi kullanmayı tercih eden kadınların büyük çoğunluğunun kullandıkları aile planlaması yönteminden memnun oldukları belirlenmiştir. Modern yöntemi tercih edenler sağlık personeli önerdiği için, kullanımı kolay ve güvenli olduğu için bu yöntemleri kullanırken, geleneksel yöntemi tercih edenler eşi istediği için kullandığı yöntemi tercih ettiğini belirtmiştir. Tanrıverdi ve arkadaşlarının^[10] (2008) Çanakkale'deki kadınların AP yöntemlerini tercih etme nedenlerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada da bu çalışmadaki sonuçlara benzer olarak, modern yöntemleri tercih eden kadınların güvenli, kullanımının rahat olması nedeniyle, geleneksel yöntem kullananlarında eş isteği nedeniyle kullandıkları yöntemleri tercih ettikleri belirlenmiştir. Kadınların kullandıkları AP yöntemini tercih etme nedenlerinin ve memnuniyet durumlarının belirlenmesi AP hizmetlerinin planlanmasında sağlık çalışanlarına ışık tutması açısından son derece önemlidir. Etkili bir AP yönteminin kullanılmasının anne, çocuk ve topluma yararlarının kadınlara öğretilmesi ve bu konuda eğitimlerin yaygınlaştırılması, etkin olmayan veya etkisi sınırlı yöntemlerin tercih edilme nedenlerinin önüne geçilmesinde önemlidir.

Çalışmada modern aile planlaması yöntemi kullanan kadınların cinsel işlevlerinin geleneksel aile planlaması yöntemi kullananlara göre daha iyi olduğu, cinsel yanıtın güçlü, kolay ve tatmin edici olduğu belirlenmiştir. Modern yöntemler arasında da hormonal kontraseptifleri kullanan kadınların cinsel yaşamlarının daha iyi olduğu saptanmıştır. Literatürde, kullanılan modern AP yöntemlerinin cinsel sağlık üzerine olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğunu belirten çalışmalara rastlanmaktadır.^[5-8] Modern aile planlaması yöntemlerinin cinsel yaşam üzerine olumlu etkilerinin olduğunu belirten çalışmalarda bu çalışmada olduğu gibi kombine oral kontraseptiflerin cinsel ilişkiyi kesintiye uğratmaması ve gebelik korkusunu azaltması nedeniyle cinsel ilişki sıklığını ve cinsel isteği artırdığı vurgulanmaktadır.^[4-8] Çalışmanın sonuçlarına benzer şekilde, Li ve arkadaşlarının^[6] (2004) cerrahi sterilizasyon, kombine oral kontraseptifler ve intrauterin araçların cinsel fonksiyonlar üzerine etkisini inceledikleri çalışmada da (n=442), bütün yöntemlerin cinsel memnuniyet ve cinsel uyarım üzerine olumlu etkilerinin olduğu bildirilmiştir. Guida ve arkadaşlarının^[4] (2005) hormonal kontraseptiflerin (kombine oral kontraseptifler ve intravajinal halkalar) kadınların ve partnerlerinin cinsel yaşamı üzerine etkilerini inceledikleri randomize kontrollü prospektif çalışmalarında da bütün yöntemlerin hem kadınlar hem de partnerleri için orgazm, cinsel ilgi, istek ve memnuniyet üzerine olumlu etkileri olduğu belirtilmiştir. Sanders ve arkadaşlarının^[7] (2001) tarafından yürütülen kombine oral kontraseptiflerin cinsel yaşam üzerine etkilerinin incelendiği prospektif çalışmada ise, oral kontraseptiflerin kadınların duygusal hassasiyetlerini artırarak, cinsel ilgi ve vajinal kayganlığı azaltarak cinsel yaşam üzerine olumsuz etkilere neden olduğu belirtilmektedir.

Gabalıcı ve Terzioğlu^[5] (2010) tarafından yapılan üreme çağındaki kadınların kullandıkları AP yöntemlerinin cinsel yaşamları üzerine etkilerini inceledikleri çalışmada kadınlar tarafından kullanılan tüm yöntemlerin cinsel yaşamı olumsuz etkilediği sonucu elde edilmiştir. Gabalıcı ve Terzioğlu (2010)'nun çalışmasında oral kontraseptiflerin ara kanamalara neden olması, RİA'nın ipliklerinden eşin rahatsız olması, kondom ve geri çekme yönteminde de cinsel ilişkiyi kesintiye uğratmasından dolayı memnun olunmadığı belirtilmiştir. Kılıç ve arkadaşlarının^[21] (2009) tarafından yapılan niteliksel çalışmada, kadınların cinsel yaşamlarının en fazla geri çekme yöntemi olmak üzere, oral kontraseptif ve RİA kullanımında olumsuz etkilendiği, tüpligasyon yönteminin ise cinsel yaşamı hiç etkilemediği belirtilmiştir. Çalışmada modern AP yöntemlerinden hormonal kontraseptiflerin cinsel yaşamı en az düzeyde olumsuz etkileyen yöntem olduğu belirlenmiştir. Bu sonucun, hormonal kontraseptiflerin gebelikten koruma özelliğinin yüksek olması ve cinsel yaşam üzerine etkilerinin bu nedenle geri plana atılabilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmada geleneksel AP yöntemlerinden en sık kullanılan geri çekme yönteminin kadınların cinsel yaşamı üzerine olumsuz etkileri olduğu belirlenmiştir. Literatürde sadece geleneksel AP yöntemlerinin cinsel yaşam üzerine etkisini inceleyen çalışmalarda da en sık tercih edilen geleneksel yöntem olan geri çekme yöntemi üzerine odaklanmıştır. Yanikkerem ve ark.^[8] (2006) tarafından yapılan çalışmada da bu çalışmada olduğu gibi geri çekme yöntemini kullananlarda cinsel açıdan tatmin olamama ve cinsel yaşamın olumsuz etkilendiği bildirilmiştir. TNSA 2013 verilerine göre 15-49 yaş grubu evli kadınların %26'sı geleneksel yöntem bunların da %25.5'i geri çekme yöntemini kullanmaktadır.^[22] Türkiye' de uzun yıllardan beri en fazla tercih edilen geleneksel yöntem olan geri çekme yöntemi aile planlaması açısından belli bir değer taşısa da, cinsel ilişkiye yönelik önemli olumsuzluklar içermektedir. Bu yöntem tıbbi yan etkileri bulunmamakla birlikte, cinsel ilişkinin plato fazında yarıda kesilmesine neden olduğu için, eşlerin cinsel doyumlarını azaltabilmektedir.^[6,8,13] Bu çalışmada modern aile planlaması yöntemlerinin geleneksel yöntemlere göre cinsel yaşamı olumlu etkilemesinde, gebelikten koruyuculuğunun geleneksele göre daha yüksek olması, orgazm ve cinsel isteği arttırması, yöntemlerin büyük çoğunluğunun cinsel ilişkiyi kesintiye uğratmaması, ilişki öncesi hazırlık gerektirmemesi ve istenmeyen gebelik kaygısını azaltması gibi nedenlerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Modern AP yöntemi kullanan kadınların benlik saygısı düzeyinin geleneksel yöntem kullananlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde AP yöntem seçimi ve benlik saygısı ile ilgili mevcut çalışmalarda daha çok adolesan kadınlar üzerinde yapılmıştır, 15-49 yaş grubu ile yapılmış çalışma bulunmamaktadır.^[16,17] Shrier ve ark (2001) tarafından yapılan çalışmada adolesanlarda depresyon, benlik saygısı, cinsel sağlık arasındaki ilişki incelenmiş ve benlik saygısı yüksek olanların daha fazla kondom kullanma eğiliminde oldukları bildirilmiştir.^[16]

Commendador^[17] (2007) tarafından yapılan adölesan kadınlar da benlik saygısı, karar verme ve modern aile planlaması yöntem kullanımı arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, cinsel olarak aktif kadınların benlik saygısı ve kontraseptif kullanımı arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Çalışmada literatürden farklı olarak adölesan yaş grubundaki evli kadınların benlik saygılarında diğer yaş gruplarındaki kadınlara göre fark yoktur. Bunun nedeninin çalışmaya katılan adölesan yaş grubu kadın sayısının az olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Buna karşın, çalışmada tüm kadınlar arasında modern AP yöntemi kullanan kadınların benlik saygısı geleneksel AP yöntemi kullananlara göre daha yüksektir. Benlik saygısı yüksek olan bireylerin kendilerine ve sağlıklarına verdiği değer daha yüksektir.^[14, 15] Bu kişilerin istenmeyen gebelikleri ve bunun yaratacağı sonuçlara maruz kalmamak için AP yöntem kullanımında koruyuculuğu yüksek olan modern yöntemleri tercih edecekleri düşünülmektedir. Çalışmada modern AP yöntemi kullanan kadınların, özellikle de tüpligasyon yöntemini kullanan kadınların benlik saygısı düzeyinin yüksek bulunmasının da bu bireylerin sağlıklarına daha fazla değer vermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra geri çekme yöntemini kullanan kadınlarda benlik saygısının düşük olması bu durumu desteklemektedir.

Sonuç

Modern AP yöntemlerini tercih eden kadınların, geleneksel AP yöntemlerini tercih edenlere göre cinsel sağlıklarının daha iyi ve benlik saygılarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Hemşireler etkili bir AP hizmeti verebilmek için çiftlerin bireysel özelliklerini değerlendirerek, kendileri için en uygun modern aile planlaması yöntemlerinden birisini seçmelerine ve seçtikleri yöntemi doğru kullanmalarına rehberlik etmeli, böylelikle cinsel yaşamlarının kalitesini artırmaya yardımcı olmalıdırlar. Ayrıca danışmanlık hizmetleri verirken ve daha sonraki kontrollerde mutlaka başvuran kişilerin cinsel sağlıklarına ve benlik saygılarına yönelik veriler toplamalı ve kullanılan yöntemle bağlı ortaya çıkabilecek olumsuzluklara karşı dikkatli olmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Üreme Sağlığına Giriş. Cinsel Sağlık/ Üreme Sağlığı Katılımcı Rehberi. No 1/B, T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü. Ankara: 2006. <http://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/a%C3%A7sap40.pdf> (Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2015).
2. Kocaöz S, Peksoy S, Atabekoğlu CS. Kadınların gebelikten önce kullandığı ve doğum sonrası dönemde kullanmayı tercih ettiği kontraseptif yöntemler. *Bahkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2013;2(1):1-8.
3. Ejder Apay S, Pasinlioğlu T. Nişanlı çiftlerin evlendikten sonra kullanmayı düşündükleri aile planlaması yöntemleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2008;11(4):30-7.
4. Guida M, Sardo ADS, Bramante S, Sparice S, Acunzo G, Tommaselli GA, et al. Effects of two types of hormonal contraception- oral versus intravaginal- on the sexual life of women and their partners. *Human Reproduction*. 2005;20(4):1100-1106. <http://dx.doi.org/10.1093/humrep/deh686>.
5. Gabalci E, Terzioglu F. The effect of family planning methods used by women of reproductive age on their sexual life. *Sexuality and Disability*. 2010;28(4):275-285. <http://dx.doi.org/10.1007/s11195-010-9161-9>.
6. Li RHW, Lo SST, Teh DKG, Tong NC, Tsui MHY, Cheung KB, et al. Impact of common contraceptive methods on quality of life and sexual function in Hong Kong Chinese women. *Contraception*. 2004;70(6):474-482. <http://dx.doi.org/10.1016/j.contraception.2004.06.010>.
7. Sanders SA, Graham CA, Bass JL, Bancroft J. A prospective study of the effects of oral contraceptives on sexuality and well-being and their relationship and discontinuation. *Contraception*. 2001;64(1):51-8.
8. Yanikkerem E, Acar H, Elem E. Withdrawal users' perceptions of and experiences with contraceptive methods in Manisa, Turkey. *Midwifery*. 2006;22(3):274-284. <http://dx.doi.org/10.1016/j.midw.2005.04.001>
9. Ayaz S, Efe ŞY. Family planning attitudes of women and affecting factors. *J Turkish-German Gynecol Assoc*. 2009;10 (3):137-41.
10. Tanrıverdi G, Özkan A, Şenveli Ş. Çanakkale'deki kadınların aile planlaması yöntemlerini tercih nedenleri. *Fırat Tıp Dergisi*. 2008;13(4):251-4.
11. Karadağ G, Koçak HS, Yılmaz M. Kadınların gebeliği önleyici yöntemleri kullanma ve tercih etme nedenleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2013;2(1):13-25.
12. Cayan A, Karaçam Z. Factors concerning the attitudes of married women toward family planning in Aydın, Turkey: A cross-sectional study. *Iran J Nurs Midwifery Res*. 2013;18(4):323-8.
13. Temel S. Geri çekme yöntemi ile korunan çiftlerin cinsel fonksiyonlarının değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: 2012.
14. Babacan Gümüş A, Çevik N, Hataf Hyusni S, Biçen Ş, Keskin G, Tuna Malak A. Gebelikte benlik saygısı ve beden imajı ile ilişkili özellikler. *Anatol J Clin Invest*. 2011;5(1):7-14.
15. Özcan H, Subaşı B, Budak B, Çelik M, Gürel ŞÇ, Yıldız M. Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki kadınlarda benlik saygısı, sosyal görünüş kaygısı, depresyon ve anksiyete ilişkisi. *Journal of Mood Disorders*. 2013;3(3):107-113. <http://dx.doi.org/10.5455/jmood.20130507015148>
16. Shrier LA, Harris SK, Sternberg M, Beardslee WR. Association of depression, self esteem, and substance use with sexual risk among adolescents. *Preventive Medicine*. 2001; 33(3): 179-189. <http://dx.doi.org/10.1006/pmed.2001.0869>.
17. Commendador K. The relationship between female adolescent self-esteem, decision making, and contraceptive behaviour. *Journal of American Academy Nurse Practitioners*. 2007;19(11):614-623. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-7599.2007.00267.x>
18. McGahuey CA, Gelenberg AJ, Laukes CA, Moreno FA, Delgado PL, McKnight KM, et al. The Arizona Sexual Experience Scale (ASEX): reliability and validity. *Journal of Sex Marital Therapy*. 2000;26(1):25-40.
19. Soykan A. The reliability and validity of Arizona Sexual Experiences Scale in Turkish ESRD patients undergoing hemodialysis. *Int J Impot Res*. 2004;16(6):531-534. <http://dx.doi.org/10.1038/sj.ijir.3901249>
20. Çuhadaroğlu F. Adölesanlarda Benlik Saygısı. *Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi: Psikiyatri Anabilim Dalı. Uzmanlık Tezi*. Ankara:1986.
21. Kılıç A, Akyüz A, Yavan T, Güvenç G. Kontrastiflerin Cinsel Yaşantıya Etkileri Üzerine Niteliksel Bir Çalışma. *Türkiye Klinikleri J Gynecol Obs*. 2009;19(3):131-41.
22. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013. *Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü*, Ankara. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TNSA_2013_ana_rapor.pdf (Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2015).